

Marek Holly
Ośrodek Edukacji Ekologicznej BdPN
38–700 Ustrzyki Dolne, ul. Belska 7
marekholly@wp.pl

Received: 30.03.2021
Reviewed: 6.08.2021

OBSERWACJE NADOBNICZY ALPEJSKIEJ ROSALIA ALPINA W BIESZCZADZKIM PARKU NARODOWYM I W BIESZCZADACH W 2019 ROKU

New records on Rosalia longicorn *Rosalia alpina* in the Bieszczady
National Park and Bieszczady Mts. in 2019

Abstract: Six individuals of the Rosalia longicorn *Rosalia alpina* has been found at the same time very close to farm buildings in Wetlina on the 2nd of August in 2019. In total up to 10 individuals were observed during the week. All of them were displaced to the protection site localized on the southern slopes of Mt Smerek.

Key words: Rosalia longicorn, Bieszczady National Park, Bieszczady Mts.

Nadobnica alpejska to owad od dawna interesujący przyrodników, głównie ze względu na swój wygląd, lecz także z powodu złożoności biologii rozwoju i nieregularności pojawów osobników gatunku w naturze. Dane na temat występowania nadobnicy w Bieszczadach są dostępne w publikacjach (np. Skalska 1966; Strojny 1962; Capecki Z. 1969; Śliwiński i Lessaer 1970) i podlegają aktualizacji (np. Adamski i in. 2013; Gil i Olbrycht 2016, Holly 2016, Kurzawa i in. 2012).

Owad ten, silnie związany swoją ekologią ze starodrzewami bukowymi, występuje m. in. w lasach, w których mają miejsce nagle i rozległe stany kłęskowe, prowadzące do nagromadzenia materiału żywicielskiego, odpowiedniego do rozwoju larw tego gatunku (Demelt 1956). Ponieważ pojawy imagines nadobnicy alpejskiej mają charakter silnych fluktuacji liczebnościowych w długiej skali czasowej, istotnym elementem monitoringu i wzbogacania wiedzy o gatunku są wszelkie, nawet jednostkowe, obserwacje chrząszczy dokumentowane na przestrzeni wielu lat.

W 2019 roku, w miejscowości Wetlina, przy zabudowaniach mieszkalnych pracowników BdPN (oddz. 2/210b), zaobserwowano w ciągu kilku dni liczny pojaw imagines nadobnicy alpejskiej (inf. Waldemar Pietrasz). Obserwowana rójka miała miejsce w godzinach południowych oraz po południu do godz. 18.00. Chrząszcze były obserwowane i fotografowane podczas nalatywania na niewielki stos bukowego drewna przeznaczonego na opał. Sytuacja ta miała miejsce pomimo osłonięcia drewna folią. Łącznie w ciągu tygodnia odnotowano 10 osobni-

ków rozpoznawalnych według płci i po odmiennym wzorze ubarwienia. W dniu 02.08.2019 r. odnotowano tutaj najliczniejszy pojaw 6 osobników jednocześnie, na niewielkiej ilości tj. około 40 metrówkach drewna bukowego, leżącego bezpośrednio przy zabudowaniach leśnictwa. Warto zauważyć, że drewno, pomimo niewielkiej jego ilości i osłonięcia płatkami folii, stanowiło atraktant dla rojących się chrząszczy, co może wskazywać na silne działanie wabiące leżącego drewna. Prawdopodobne jest również, że znaczącą rolę w procesie grupowania się chrząszczy na materiale lęgowym mogą odgrywać pierwsze pojawiające się na drewnie samice nadobnicy.

Chrząszcze obserwowane w szczytowym momencie pojawu, w dniu 02.08.2019 r., były bardzo aktywne w godzinach: 11:00–13:00. Wśród odnotowanych tego dnia osobników były 2 samice i 4 samce (Ryc. 1–3). Ich poziom aktywności skorelowany był pozytywnie z dziennym maksimum temperatury. Po dokonaniu obserwacji drewno natychmiast przeniesiono do pomieszczeń zamkniętych, zaś wszystkie stwierdzone na drewnie chrząszcze nadobnicy były przenoszone systematycznie na stanowisko przeznaczone do rozrodu nadobnicy na południowych stokach Smereka. Wykonano dokumentację fotograficzną po-

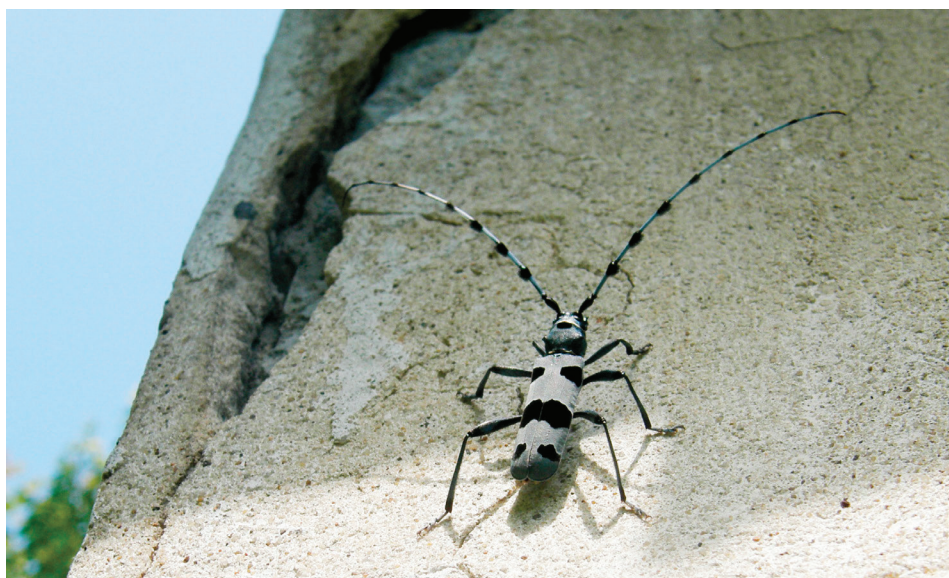
Ryc. 1. *Rosalia alpina* – osobnik ze zredukowanymi plamami przy końcu pokryw, na drewnie bukowym, Wetlina 2019 r. (fot. M. Holly).

Fig. 1. *Rosalia alpina* – an individual with reduced spots at the end of the covers, on beech wood, Wetlina 2019; (Phot. M. Holly).

Ryc. 2. Samica *Rosalia alpina* o „typowym” rysunku pokryw, na drewnie bukowym, Wetlina 2019 r. (fot. M. Holly).

Fig. 2. Female *Rosalia alpina* with a “typical” pattern of covers, on beech wood, Wetlina 2019; (Phot. M. Holly).

Ryc. 3. Samiec *Rosalia alpina* na nagrzananej ścianie budynku w Wetlinie, 2019 r. (fot. M. Holly).

Fig. 3. Male *Rosalia alpina* on a sun-heated wall of a building in Wetlina, 2019; (Phot. M. Holly).

Ryc. 4. Otwory wylotowe korytarzy wydrążonych przez nadobnicę alpejską w drewnie bukowym zdeponowanym w 2015 r. na stoku Połoniny Caryńskiej – fotografia wykonana w 2019 r. (fot. M. Holly).

Fig. 4. Outlets of holes bored by the *Rosalia longicorn* in beech wood deposited in 2015 on the slope of Połonina Caryńska - photo taken in 2019 (Phot. M. Holly).

szczególnych osobników nadobnicy oraz dokumentację fotograficzną w miejscu uwolnienia chrząszczy na obszarze docelowej ochrony gatunku.

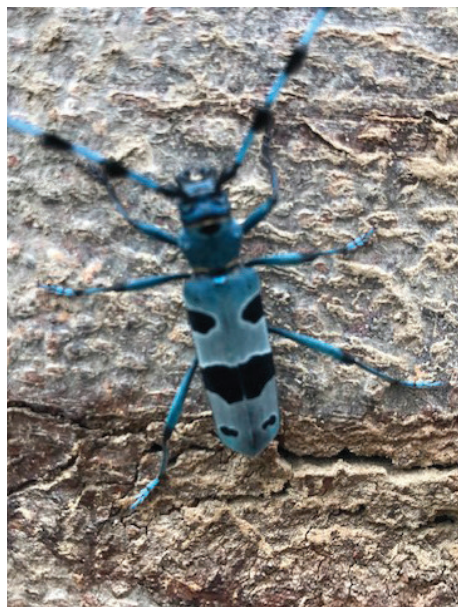
W 2019 r. odnotowano również pojedynczego osobnika nadobnicy w pobliżu zabudowań w Ustrzykach Górnych w oddz. 134 (inf. Wojciech Krawczyk). Chrząszcz również pojawił się w pobliżu niewielkiego stosu metrówek drewna bukowego.

Warto wspomnieć także o obserwacji z 2015 r. na stanowisku w płacie leśnym, utworzonym w celu zapewnienia ochrony i rozrodu gatunku w Parku, a zlokalizowanym na stokach Połoniny Caryńskiej. Odnotowano tam wówczas obec-

ność trzech osobników jednocześnie: dwóch samic i jednego samca, od 12.08. do 25.08.2015 r. Owady były aktywne w tym okresie i rozmnażały się na ułożonych tam niewielkich stosach drewna bukowego z sukcesem, co potwierdzają fotografie otworów wylotowych imagines udokumentowane w roku 2019 (Ryc. 4). Otwory wylotowe stwierdzono dokładnie na wyznakowanych w roku 2015 metrówkach, w których samice składały wówczas jaja.

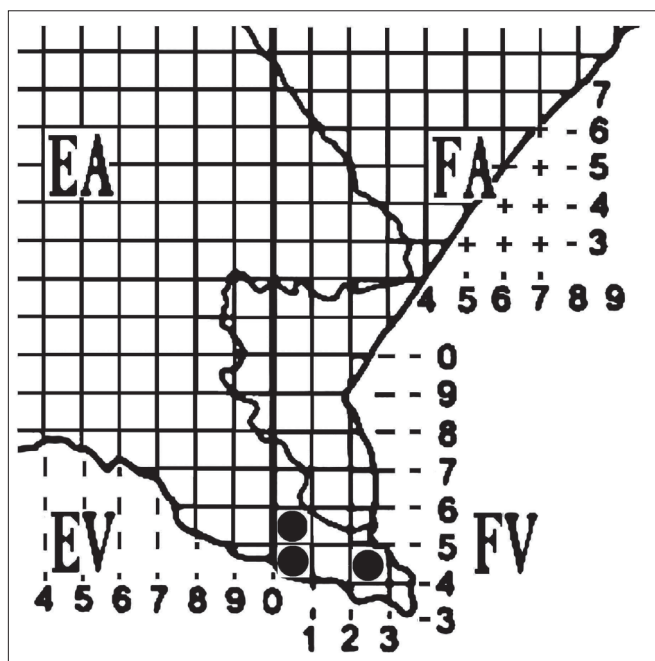
Również w 2019 roku odnotowano 3 osobniki nadobnicy alpejskiej poza terenem BdPN. Chrząszcze zaobserwowano 14.08.2019 r. na leżących przy drodze gruntowej kłodach bukowych, na obrzeżach rezerwatu Sine Wiry (inf. i zdjęcia Łukasz Makar – Ryc. 5).

Dane zebrane w 2019 roku (Ryc. 6) stanowią istotną informację o możliwości lokalnie licznych pojawów gatunku, jednak istota fluktuacji ilościowych w poszczególnych sezonach pozostaje niesprecyzowana. Orientacyjny parametr liczebności subpopulacji nadobnicy alpejskiej może być szacowany jedynie na podstawie długoterminowego, tj. kilkunasto-, a najlepiej kilkudziesięcioletniego monitoringu, prowadzonego w okresie rójki gatunku. Pojedyncze stwierdzenia gatunku, potwierdzone fotograficznie, stanowią cenny materiał dowodowy, głównie z uwagi na skrajną rzadkość występowania nadobnicy alpejskiej.

Ryc. 5. Osobniki nadobnicy alpejskiej zaobserwowane w okolicach Rezerwatu przyrody „Sine Wiry” (Fot. Ł. Makar).

Fig. 5. Individuals of *Rosalia longicorn* observed in the vicinity of the nature reserve “Sine Wiry”; (Phot. Ł. Makar).

Ryc. 6. Miejsca obserwacji nadobnicy alpejskiej w 2019 r., w siatce kwadratów UTM.

Fig. 6. Sites of *Rosalia alpina* occurrence in 2019, in the UTM net system.

Literatura

- Adamski P., Holly M., Michalcewicz J., Witkowski Z. 2013. Zanikanie nadobnicy alpejskiej *Rosalia alpina* (L.) (Coleoptera: Cerambycidae) w Polsce – wybrane mechanizmy procesu. W: Rola i udział owadów w funkcjonowaniu ekosystemów leśnych. Wydanie 1, Wydawnictwo UR, Kraków, grudzień 2013.
- Capecki Z. 1969. Owady uszkadzające drewno buka zwyczajnego (*Fagus silvatica* L.) na obszarze jego naturalnego zasięgu w Polsce. Prace IBL, nr 367, Warszawa.
- Demelt v. C. 1956. Beobachtungen und Bemerkungen über *Rosalia alpina alpina* L. Ent. Bl. 3, 52: 110–175.
- Gil R., Olbrycht T. 2016. Nadobnica alpejska *Rosalia alpina* (Linnaeus, 1758) (Coleoptera, Cerambycidae) w Bieszczadach – stan aktualny i perspektywy zachowania gatunku. Roczniki Bieszczadzkie 24: 173–186.
- Holly M. 2016. Rzadko spotykane oraz nowe dla fauny Bieszczadów gatunki chrząszczy (Coleoptera) stwierdzone w Bieszczadzkim Parku Narodowym i otulinie w latach 2012–2015. Roczniki Bieszczadzkie 24: 199–213.
- Kurzawa J., Szczepański W., Szczepański W. T. 2012. Kózkowate (Coleoptera: Cerambycidae) masywu Chryszczatej w Bieszczadach Acta Entomologica Silesiana Vol. 20: 55–64.

- Skalska B. 1966. Nadobnica alpejska w Bieszczadach. Wierchy 34: 270–272.
- Strojny W. 1962. Nadobnica alpejska *Rosalia alpina* (L.), Cerambycidae, wymierający chrząszcz naszych lasów bukowych. Przegl. zool. 6, 4: 274–286.
- Śliwiński Z., Lessaer M. 1970. Materiały do poznania kózek Polski (Coleoptera, Cerambycidae) ze szczególnym uwzględnieniem Bieszczadów Zachodnich. Rocznik Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu. Przyroda, zesz. 5: 77–128.

